

Upplands Fornminnesförening

Styrelsens berättelse över föreningens verksamhet arbetsåret 1959-1960

IN MEMORIAM

Under förlidet arbetsår har Upplands fornminnesförening förlorat en inom uppländsk hembygdsvård och kulturminnesvård verksam kraft, nämligen kontraktsprosten *Erik Ström*, Heby. Erik Ström var under många år ordförande i Västerlövsta hembygdsförening. Genom hans kraftfulla insats lyckades hembygdsföreningen iordningställa den s. k. Erik Ersgården i Heby by som hembygdsgård. Erik Ströms årliga rapporter om hembygdsföreningens verksamhet till årsboken UPPLAND vittnade alltid om stark livaktighet inom Västerlövsta hembygdsförening. 1951 tilldelades prosten Ström Upplands fornminnesförenings förtjänstmedalj.

Upplands fornminnesförening vill tillika med tacksamhet bringa i erinran minnet av dir. musices *Sven E. Svensson*, Uppsala, riksdagsman *Hjalmar Åhman*, Rånäs, samt riksspelman *Johan Olsson*, Uppsala.

Dr Svensson ägnade stort intresse åt den uppländska folkmusiken och deltog ofta i av hembygdsföreningarna och spelmansförbunden arrangerade folkmusikträffar med kommentarer både i tal och ton. När Disa Gille bildades 1940 i sin nya form, anförtroddes Musicus-ämbetet åt dr Svensson, ett ämbete, som han med stor inlevelse utövade så länge krafterna stodo honom bi.

Riksspelman Johan Olsson var en färgstark spelman, som med outtröttlig iver i många år deltog i spelmansförbundens folkmusikuppvisningar. I spelmanskretsar i hela Mellansverige efterlämnar Johan Olsson ett stort tomrum.

Riksdagsman Hjalmar Åhman hade som en roslagsbygdens son starkt intresse för att arvet från fäderna skulle ömsint vårdas, en intresseriktning, som han hade rika tillfällen att hävda framför allt inom Stockholms läns landsting och i hans egenskap av styrelseledamot i Upplands fornminnesförening.

STYRELSE

Fornminnesföreningens styrelse har under arbetsåret 1959–1960 haft följande sammansättning:

Landshövding Olov Rylander, Uppsala, ordf.
 Professor Sven Hörstadius, Uppsala, v. ordf.
 Friherrinnan Beth de Geer, Upplands-Väsby.
 Direktör Göran Knutsson, Uppsala.
 Bankdirektör Gunnar Rosenborg, Uppsala, skattmästare.
 Landsantikvarie Nils Sundquist, Uppsala, sekreterare.
 Direktör Eric Wolrath, Uppsala.
 Redaktör Ellis Edman, Uppsala.
 F. d. regeringsrådet Adolf Lundevall, Stockholm.
 Ingenjör Eric Åberg, Uppsala.

Utsedd av Uppsala läns landsting:

Tillsynslärare Harald Gustafson, Gamla Uppsala, med lantbrukare Birger Karlsson, Härkeberga, som suppleant.

Utsedd av Stockholms läns landsting:

Förste byråsekreteraren riksdagsman Martin Söderquist, Solna, med herr Eric Skånberg, Lidingö, som suppleant.

Utsedda av Uppsala stad:

Förste arkivarie Manne Eriksson och personalvårdsassistent P. A. Landahl med fil. lic. Göran Lindahl och chefredaktör Axel Ljungberg som suppleanter.

Förvaltningsutskott: Landshövding Rylander, ordf., prof. Hörstadius, förste arkivarie Eriksson, dir. Wolrath, tillsynslärare Gustafson, förste byråsekreterare Söderquist, skattmästaren och sekreteraren.

Revisorer: Föreningens revisorer ha varit f. riksbanksdirektör G. A. Barre och bankkamrer Gösta Holdo, med riksbanksdirektör C. E. Leffler och lantbrukare Martin Ehrengren som ersättare. Av Uppsala stad utsedd revisor har varit svetsaren O. Nordström med köpman Herbert Ahlqvist som suppleant.

ÅRSMÖTE OCH VÅRUTFLYKT

Föreningens årsmöte och vårutflykt ägde rum Annandag pingst 18 maj 1959. I färden, som ställdes till de norduppländska bruken Österby,

Leufsta och Forsmark, deltog närmare 300 personer. Vid Österby bruk hälsades deltagarna av fornminnesföreningens vice ordförande prof. Hörstadius, varefter överingenjör Johan Palm berättade om brukets historia och dess olika byggnader, herrgården, brukskyrkan och vallon-medjan. Efter kaffet i herrgården följde årsmötesförhandlingar i brukskyrkan under prof. Hörstadius ordförandeskap. Minnesord uttalades över landshövding Elis Håstad, sjökapten Birger Jarl, major Ernst Killander, landsfogde Åke Pontén och riksdagsman Gunnar Andersson. Sekreteraren föredrog årsberättelsen och lämnade meddelanden bl. a. rörande Upplandsmuseet. Stadgeenliga val företogos och revisionsberättelser upplästes och godkändes. Till hedersledamöter valdes landstingsman A. E. Elmroth, Tierp, och ombudsman Tycho Hedén, Uppsala. Till medaljörer utsågos fabrikör J. G. Fredlund, Alunda, och folkskollärare Bernhard Bengtsson, Vallentuna.

Vid Leufsta bruk välkomnade friherre Carl de Geer och berättade om brukets historia och om den vackra 1700-talsherrgården. Sedan den av Jean Eric Rehn inredda och med de berömda släktporträtten försedda matsalen, herrgårdsbiblioteket och vagnsmuseet besetts, ägde en högtidsstund rum i brukskyrkan. Kontraktsprosten Torsten Lind talade om kyrkan och kantor Ivar Rendahl spelade på den kända Cahmanorgeln från 1727. Vid Forsmarks bruk berättade överingenjör Palm om herrgården, kyrkan och bruksbebyggelsen. Utflyktsdagen avslutades med middag på restaurant Hasselbacken i Öregrund. Tal hölls, förutom av vice ordföranden professor Hörstadius, av ordföranden i Öregrunds hembygdsförening köpman Karl Wickström och fabrikör Fredlund.

HÖSTUTFLYKT

Söndagen 27 sept. 1959 anordnade fornminnesföreningen en höstutflykt med syfte att studera uppländsk inredningskonst hos allmogen i nordvästra Uppland. Ett 70-tal medlemmar deltog. Ett första uppehåll gjordes vid kyrkoruinen vid Husby i Tierps socken, där prof. Hörstadius välkomnade och landsantikvarie Nils Sundquist berättade om platsens forna betydelse och om frågor knutna till ruinen. Vid Munga i Tierp talade amanuens Anna-Märta Berg om Lars Larssongården och dess interiör, främst övervåningens år 1818 tillkomna märkliga inredning, sannolikt målad av Hans Wickström. Sedan deltagarna gått husesyn och intagit den medhavda matsäcken, fortsatte färden till Skogbo i

Östervåla, där ägaren, herr Paul Olsson, redogjorde för Ol Persgårdens tillkomst och dess av Hans Wickström år 1826 signerade väggmålningar. Vid hembygdsgården i Nora-Tärnsjö välkomnade hembygdsföreningens ordförande kyrkoherde Erik Nordgren, varefter de i anläggningen ingående olika byggnaderna med inredning samt museisamlingarna studerades. I den s. k. Säljastugan stod kaffebordet dukat. Landstingsman Gustav Sandmark berättade om vägg- och takmålningarna, som utförts efter inom socknen påträffade inredningar. Prof. Hörstadius uttalade Upplands fornminnesförenings och gästernas tack för den givande och trevliga samvaron i Nora.

VINTERTING MED DISA GILLE

Upplands fornminnesförenings vinterting söndagen 7 febr. 1960 inleddes med ett besök på Upplandsmuseet, där före rundvandringen prof. Hörstadius hälsade välkommen och landsantikvarie Sundquist redogjorde för museets tillkomst. Efter gemensam kaffedrickning på Uppsala fabriks- och hantverksförenings lokal följde extra årsmötesförhandlingar. Landshövding Olov Rylander valdes enhälligt till Upplands fornminnesförenings ordförande. Som ordinarie representant i Stiftelsen Upplandsmuseets styrelse utsågs förste arkivarie Manne Eriksson med notischef Ellis Edman som ersättare. Ny kassaförvaltare i Stiftelsen Geijersgården efter räntmästare Sven Lindblad, som avflyttat från Uppsala, blev civilekonom Eje Merkel och ny stolsbroder i Disa Gillles nämnd landshövding Rylander.

Ämnet »Provinsmuseet och bygdemuseerna» diskuterades efter inledningsanföranden av amanuens Anna-Märta Berg och landsantikvarie Sundquist. Före vintertingets avslutning lämnade direktör Göran Knutson några meddelanden om en planerad inventering i bygderna av jordbruksmaskiner från 1900-talets tidigare decennier och om planerna rörande deras uppställning i Ekeby by i Vänge socken.

Senare på dagen samlades man till Disa Gille med stämma och måltid på Upplands nation under presidium av äldermannen f. d. regeringsrådet Adolf Lundevall. Västlands JUF:s hembygdsförening mottog utdelningen ur landshövding Hilding Kjellmans hembygdsfond. Disa Gillles pris för 1960 tilldelades Nora hembygds- och fornminnesförening. Talet för Uppland hölls av fil. kand. Erik Ehn. Fil. lic. C. G. Undhagen höll föredrag om »Den Heliga Birgitta och diktningen till hennes ära».

ANSLAG OCH GÅVOR

Fornminnesföreningen har under 1960 alltjämt haft förmånen att erhålla ekonomiskt stöd för sin verksamhet från myndigheter, vissa institutioner och enskilda. Uppsala läns landsting har anslagit 9 000 kr., Stockholms läns landsting 6 500 kr. och Uppsala stad 18 100 kr. Uppsala stad har därtill anslagit hyresmedel för magasinslokaler för Upplandsmuseet. För byggnadsarkeologiska undersökningar i kvarteren Garvaren och Färgaren har Enköpings stad anslagit 1 500 kr. Genom medel från Kungl. Arbetsmarknadsstyrelsen förfogar föreningen över ett antal arkivarbetare. För dessa anslag, omistliga för föreningens verksamhet, uttalar styrelsen sitt tack.

FRÅN VERKSAMHETEN

Vad rör föreningens arbete inom landskapets kulturminnesvård hänvisas till vad som nedan anföres under »Tjänstemännens verksamhet». Medlemsvärningen har fortsatt och ett flertal ortsombud ha svarat för distribueringen av årsboken i bygderna.

TJÄNSTEMÄNNENS VERKSAMHET

Landsantikvarien

Landsantikvarien har tjänstgjort som fornminnesföreningens sekreterare och expeditjonsföreståndare samt som redaktör för årsboken och tidskriften. Ett stort antal ärenden, i huvudsak rörande medeltiden och nyare tiden, har handlagts. Till Riksantikvarieämbetet har yttranden rörande olika kulturminnesvårdsfrågor avgivits.

Landsantikvarien har tjänstgjort som sekreterare i Disanämnden och varit intendent för Disagården. Landsantikvarien tjänstgör stadgeenligt som Upplandsmuseets föreståndare och museistyrelsens sekreterare.

Landsantikvarien har utsetts till ordförande i den av Upplands fornminnesförening tillsatta 1959 års Ekeby-kommitté, vars syfte är att befordra frågan om Ekeby bys i Vänge socken arrangerande som kulturreservat. Tillika har landsantikvarien invalts som ledamot i den nybildade Uppsala turisttrafikförenings styrelse.

Under förlidet arbetsår har landsantikvarien handlagt ärenden såväl rörande forntiden och medeltiden som nyare tiden. Rörande *forttiden* i Husby-Långhundra och Uppsala-Näs; rörande *medeltiden* i Enköping, Skogstibble och Övergran; rörande *nyare tiden* i Biskops-Arnö, Danmark, Enköping, Hagby, Harg, Håtuna, Härkeberga, Lagga, Lena, Tensta, Tierp, Tolfta, Sigtuna, Skäfthammar, Upplands Tuna, Vaksala, Viksta, Västland, Ärentuna och Öregrund.

Landsantikvarien har tjänstgjort som kulturhistorisk kontrollant vid restaureringarna av Börje, Boglösa, Dalby, Knivsta, Rimbo, Söderbykarl, Vaksala, Vassunda och Älvkarleby kyrkor samt vid Trefaldighetskyrkan och Mikaelskapellet i Uppsala. Vidare har landsantikvarien utövat kulturhistorisk kontroll vid restaureringen av Domkapitelshuset, Vice pastorshuset och Domtrapphuset, allt vid Uppsala domkyrka, vid Brunns huset och det s. k. Eklundshof vid Kungl. Upplands Signalregemente samt vid flygelbyggnad vid Krusenbergs socken.

Landsantikvarien har under året publicerat ett flertal uppsatser av skiftande kulturhistoriskt innehåll och hållit föredrag i stad och på land. Bland föredragen må nämnas: en serie om fyra föredrag rörande Uppsalas historia genom seklerna; 1. Uppsala under medeltiden. Gator, gränder och händelser, 6 okt. 1959; 2. Uppsala domkyrka och Uppsala slott. Ärkebiskopar och kungar i Uppsala, 13 okt. 1959; 3. Allmogehem och allmogekonst i Uppland, 20 okt. 1959; 4. Strövtåg i Glutens och Magisterns stad, 27 okt. 1959. Föreläsningsserien, till vilken inbjudan utgått från A.B.F., har upprepats under februari 1960 och båda gångerna hållits i Upplandsmuseet.

I Upplandsmuseets onsdagsserie har följande föredrag hållits: Brand och brandberedskap i Uppsala i äldre tid, 30 sept. 1959; Kyrkor, kapell och kloster i Uppsala under medeltiden och vasatiden, 25 nov. 1959; Justitieplatser och fängelser i Uppsala i äldre tid, 3 febr. 1960; De gamla broarna i Uppsala, 30 mars 1960; Krogar och studentvärdshus i det äldre Uppsala, 20 april 1960. Bland andra föredrag märkas: Om Olof Rudbecks anatomiska teater, inför Tessinsällskapet 20 sept. 1959; Morkarla kyrka och några andra kyrkor i Uppland, vid bildningskursen i Morkarla 6 mars 1960; Distingen och drottning Disa, å Upplands nation 31 mars 1960 samt Kända platser i Uppsala och uppsalatrakten för 100 år sedan, inför Uppsala fastighetsägareförening 4 april 1960.

Bland uppsatser och publikationer må nämnas; Långtora kyrka, i serien Upplands kyrkor, nr 102, 1960; Trefaldighet, Avignon och Perpignan, U.N.T. 5 aug. 1959; Uppsala domkyrka på 1270-talet, U.N.T:s julnummer

1959; Upplandsmuseet i Uppsala, Svenska museer häfte 2, 1959; Upplandsmuseet, provins- och stadsmuseet i Uppsala, dess tillkomst, utveckling och slutliga ordnande, i årsboken *Uppland 1959*; Kongl. Academiens Qvarn i Uppsala, dess läge och dess miljö och några drag ur dess historia, ib.

Ett antal demonstrationer av museet har hållits för föreningar och enskilda. 5 juli 1959 besöktes Upplandsmuseet av den till Stockholm förlagda I.C.O.M.-kongressen under en utflyktsdag till Uppsala, 1 dec. 1959 besöktes museet av Sveriges landsantikvarieorganisationers samarbetsråd i samband med dess årsmöte. Samma dag höll Sveriges landsantikvarier, sektion av Svenska museimannaföreningen, sammanträde i Upplandsmuseet.

Under de tre sista veckorna av juli 1959 företog landsantikvarien en studieresa till Sydfrankrike och Norditalien för att studera gotiska konstruktionsformer hos kyrkor, byggda samtidigt med Uppsala domkyrka och Trefaldighetskyrkan i Uppsala.

Amanuensen

Amanuensen har i sin tjänstgöring handlagt ärenden, såväl inom Uppsala stad som inom distriktet i övrigt. Amanuensen har tjänstgjort som biträdande museiföreståndare, redaktionssekreterare för årsboken *Uppland*, sekreterare i Upplands fornminnesförenings kommitté för inköp av museiföremål samt som sekreterare i 1959 års Ekeby-kommitté.

Amanuensen har i huvudsak handlagt fornvårdsärenden. Ett stort antal byggnadsplaner och vägombyggnadsförslag ha granskats, i regel i samband med besiktning på platsen, varefter yttranden avgivits till Riksantikvarieämbetet. Rörande *fortiden* har handlagts ärenden i Biskopskulla, Björklinge, Bladåker, Dalby, Dannemora, Gamla Uppsala, Husby-Långhundra, Husby-Sjutolft, Håbo-Tibble, Håtuna, Häggeby, Häverö, Kalmar, Lena, Läby, Rasbo, Rimbo, Stavby, Stockholms-Näs, Tensta, Tierp, Tillinge, Tolfta, Tuna, Upplands-Bro, Uppsala-Näs, Vaksala, Vendel, Viksta, Vårfrukyrka, Västland, Åland, Älvkarleby, Ärentuna, Österlövsta och Övergrans socknar samt i Sunnersta och Ultuna i Heliga Trefaldighets församling. Arkeologiska undersökningar har utförts i Almunge, Bälinge, Härkeberga och Rasbo socknar.

Vid restaurering av Brunnsuset vid Eklundshof, Uppsala, och flygelbyggnaden vid Krusenbergs, Alsike socken, har amanuensen biträtt liksom vid iordningställandet av Norrsunda hembygdsförenings hem-

bygdsgård i Vrån, Norrsunda socken. Rörande *nyare tiden* har dessutom handlagts ärenden i Alsike, Bred, Börje, Enköping, Forsmark, Grönsö, Husby-Långhundra, Härkeberga, Härnevi, Hökhuvud, Norrsunda, Singö, Skäfthammar, Tierp, Uppsala-Näs, Vaksala, Vendel, Västland och Älvkarleby.

I Upplandsmuseet har utställningar anordnats i Entréhallen av nyförvärv, visningar för hembygdsföreningar och andra föreningar utförts samt föredrag hållits i museets onsdagsserie: »Uppländsk folkkonst, friargåvor och friarseder», 9 sept. 1959, »Uppländska slitryor och prydnadsryor», 2 dec. 1959, »Constance Andersson och hennes donation till Upplandsmuseet», 27 jan. 1960, samt »Halskläden och schaletter av siden», 23 mars 1960. Vidare har föredrag hållits inför Husby-Årlinghundra hembygdsförening, Tierps sockens hembygds- och föreläsningsförening, Jumkils föreläsningsförening samt i Lohärad i samband med en hembygdsutställning.

Biträdande arkeotekniker

I Uppsala har byggnadshistoriska undersökningar, uppmätningar och fotograferingar gjorts av äldre hus och gårdar i kvarteren S:t Johannes, Lejonet, Duvan, Hjorten och Svan i samband med rivning. I kvarteren Lejonet och S:t Johannes har schaktningsarbeten inför nybyggenskap följts, varvid rester av äldre träkonstruktioner, stenkällare, brunnar, stensättningar m. m. uppmätts och undersökts. Ytterligare har utförts uppmätning och fotografering av fasaderna å Domtrapphusen i samband med deras yttre restaurering samt fotograferingsarbeten vid Trefaldighetskyrkan och Brunns huset vid S 1, besiktning av skelettfynd vid Kronåsen och uppmätning och fotografering av äldre murfynd strax ovanför Slottskällan.

I Enköping har uppmätning, undersökning och fotografering gjorts av äldre bebyggelse i kvarteret Krämaren i samband med rivning.

I Edebo socken har en stockbåt grävts ut och på Singö har en nyfunnen s. k. sammansatt stockeka besiktigats och undersökts. Rapporter härom har avgivits till Riksantikvarieämbetet.

Uppmättnings-, undersöknings- och fotograferingsarbeten har utförts av smedjan och södra flygeln vid Håtunaholms gård i Håtuna socken, inför dess restaurering resp. rivning, samt av Håga herrgårdsbyggnad i Bondkyrko socken. Vid Björklinge prästgård har en vattenpump av trä av ålderdomlig typ uppmätts och fotograferats. Uppmättnings- och

fotograferingsarbeten har utförts av södra flygeln vid Krusenbergs gård i Aisike socken vid dess restaurering. Vid Estuna, Dalby, Knivsta, Vasunda och Söderbykarls kyrkor har uppmättnings- och fotograferingsarbeten utförts i samband med restaureringsarbeten.

Föredrag och demonstrationer har hållits inför Tenstadagen (»Årliga sedvänjor hos uppländsk allmoge»), Funbo SLKF (»En uppländsk bondgård genom århundradena»), Vaksala och Skuttunge SLKF (»Historia och natur i Uppland»), Uppsala Arbetarinstitut (»Trefaldighetskällan vid Salabacke»), Vaksaladagen (»Vaksala och dess historia»), Upplandsmuseet (»Uppländsk möbel- och inredningskonst hos allmogen», »By och byväsen» samt »Uppländsk näverplastik») samt inför turistgrupper.

UPPLANDSMUSEET

Sedan Upplandsmuseet iordningställt i den gamla Akademikvarnen i Uppsala och invigts 13 juni 1959, utgör museet en särskild institution med egna stadgar, benämnd Stiftelsen Upplandsmuseet. Stiftelsen, som har egen styrelse, erhåller för sin verksamhet anslag från Uppsala stad, Uppsala läns landsting, Stockholms läns landsting och Upplands fornminnesförening. Stiftelsen samarbetar med Upplands fornminnesförening, landsantikvariern är stiftelsens sekreterare och tillika museiföreståndare och fornminnesföreningens amanuens är biträdande museiföreståndare. I övrigt har Upplandsmuseet egen personal i form av amanuens, vaktmästare m. m. De föremålsamlingar, som tillhöra det äldre Upplandsmuseet, har deponerats hos Stiftelsen Upplandsmuseet. De gåvor, som överlämnats efter museets invigning, tillfalla det nya Upplandsmuseet, såvitt intet annat av givaren förordnas. För inköp av museiföremål svarar Upplands fornminnesföreningens inköpskommitté, var- efter inköpen deponeras i det nya Upplandsmuseet. Beträffande Stiftelsen Upplandsmuseet och dess verksamhet hänvisas till särskild redogörelse.

UPPLANDS FORNMINNESFÖRENINGENS INKÖPSKOMMITTÉ

Inköpskommittén har haft följande sammansättning: Förste arkivarie Manne Eriksson, ordf., bankdirektör Gunnar Rosenberg, direktör Eric

Wolrath, ingenjör Eric Åberg, landsantikvarie Nils Sundquist och amanuens Anna-Märta Berg, sekr. Följande förvärv har gjorts under arbetsåret:

Uppsalasilver: Bägare, 1732, av BENGT COLLIN, bägare, 1854, av S. P. DAHLGREN, supkopp, 1807, av ERIK SÖDERMARK, saltkar, 1812, av O. BERGSTRÖM, sässked, 1843, av A. F. HELLMAN, gräddkanna, 1838, och sockerskrin, 1832, av NILS WENDELIUS, silverskål, 1876, av E. G. MARKSTRÖM samt ett antal matskedar och kaffeskedar från 1700- och 1800-talen av BENGT COLLIN, OLOF YTTREAEUS, C. FAHLBERG, NILS WENDELIUS, E. ERIKSSON, JONAS ÖSTLIND, J. P. ERNANDER och E. E. HELLSTEN.

Enköpingsilver: Matsked, 1796, av ANDERS AHLIN.

Norräljesilver: Skospännen, 1812, av NILS HELLBERG.

Guldföremål: Ring, 1811, av uppsalamästaren ANDERS AHLANDER, trolovningsring, 1835, av NILS WENDELIUS samt klockkedja, 1872, av uppsalamästaren P. A. WESTRÖM.

Tennföremål: Fat, 1744, av JOHAN HAGMAN, Uppsala, fat, 1759, av CARL TREUER, Uppsala samt dryckeskanna, 1851, av LARS LÖFGREN, Uppsala.

Fajans: Terrin, signerad Rörstrand 1763 och bål, signerad Marieberg (1760-1766).

Glas: Vinflaska, tillverkad vid Björknäs glasbruk på Värmdön (1736-1785).

Ur: Ståndur med urverk, signerat ANDERS ADERHOLM, Harbo, från 1700-talets senare hälft, samt pendyl med urverk, signerat ERIC LAGERSTRAND, Uppsala (1783-1833).

Dessutom har inköpts ett antal dockor med tillhörande dockkläder från 1840-talet, brandordning för Uppsala stad från 1694 och mortel av mässing med stöt, tillverkad vid Skultuna bruk, samt maskiner, stansar, kokkärl, m. m. från den Lundholmska Karamellfabriken, Uppsala, i verksamhet 1880-1959.

KVEKGÅRDEN

Kvekgården, fornminnesföreningens friluftsmuseum i Fröslunda socken, har stått tillgänglig för allmänheten och efter tillsägelse visats av fru Larsson. Under året har samtliga halmtak omlagts och gårdsgårdar och stängsel översetts.

PUBLIKATION

Föreningens årsbok UPPLAND 1959, under redaktion av Nils Sundquist, Manne Eriksson och Anna-Märta Berg, utkom i slutet av februari och distribuerades till medlemmarna under mars. Ur innehållet må anföras: »Upplandsmuseet, Provins- och stadsmuseet i Uppsala, dess tillkomst, utveckling och slutliga ordnande», av *Nils Sundquist*; »En rundvandring i Upplandsmuseet», av *Anna-Märta Berg* och *Ola Ehn*; »Kongl. Academiens Qvarn i Uppsala, Dess läge och dess miljö och några drag ur dess historia», av *Nils Sundquist*; »Gästgiveri och skjutshåll, Ur det forna reselivets krönika», av *Sven Sjöberg*; »Kring en likstöld i Uppsala domkyrka», av *Yngve J:son Reding* samt »Söderfors och hornmusik-kårtraditionerna» och »Tidig sockensparbank i Söderfors», båda av *Georg Wahlström*.

VERKSAMHET NÄRA KNUTEN TILL FÖRENINGENS

De många hembygdsföreningarna ute i landskapet ha fortsatt sitt målmedvetna arbete till den uppländska hembygdsvärdens fromma. För den insats de sålunda gjort betygar Upplands fornminnesförening dem sin stora uppskattning.

Disastiftelsen

Disastiftelsen har fortsatt sin verksamhet genom sitt verkställande organ, Disanämnden, som haft följande sammansättning:

för *Upplands nation*: överläkare Tord Skoog och landsantikvarie Nils Sundquist med fil. kand. Inga Löwdin och fil. kand. Erik Ehn som suppleanter,

för *Upplands fornminnesförening*: direktör Eric Wolrath och fru Karin Bratt, med amanuens Anna-Märta Berg och fru Anna Lovén som suppleanter,

för *Uppsala fabriks- och hantverksförening*: fabrikör Einar Norlund med chefsbyggmästare Anders Diös som suppleant,

för *Uppsala läns hemslöjdsförening*: fru Ester Hult, med fröken Laijla Wallin som suppleant,

för *Uppsala läns husmodersförbund*: fru Aina Carlsson, med fru Signe Swärd som suppleant,

för *Uppsala stad*: tillsynslärare Harald Gustafsson, med hovpredikant Allan Svantesson som suppleant,

för *Jordbrukareungdomens förbund*: landstingsman Gunnar Hübinette, med jordbrukskonsulent Harald Linder som suppleant, samt vald av nämnden: f. d. regeringsrådet Adolf Lundevall.

Verkställande utskottet har, förutom av den av Upplands nation utsedde ordföranden herr Skoog, bestått av vice ordföranden fru Bratt, sekreteraren herr Sundquist och skattmästaren herr Lundevall.

Disagården. Under säsongen 1 maj–30 sept. 1959 har Disagården hållits öppen vardagar kl. 11–17, sön- och helgdagar kl. 13–17. Som vaktmästarepar har under året tjänstgjort herr och fru Sven Andersson. Antalet besökande på Disagården sommarsäsongen 1959 har varit 1 601. Skolklasser från Stockholm, Akersberga, Upplands-Bro, Hedesunda, Vaksala och Danmark har besökt Disagården, liksom Rosendals skola, Domarringens skola, Salahageskolan m. fl. från Uppsala. (Skolklasser från Uppsala under lärares ledning få besöka gården utan avgift.) Vidare har Alunda husmodersförening, Kulla husmodersförening, AB Osmund, Uppsala Zontaklubb och Uppsala läkarefruars förening besökt gården. I likhet med föregående år har Svenska Ungdomsringens uppsalaavdelning fått disponera gården för dansaftnar mot en provision på inträdesbiljetterna.

Stiftelsen Geijersgården

Vid Geijersgården har under arbetsåret vissa underhållsarbeten utförts. Stiftelsens ordförande har varit landshövding Elis Håstad och skattmästare akademiräntmästare Sven Lindblad. Som ny ordförande har utsetts landshövding Olov Rylander och som ny skattmästare civilekonom Eje Merkel.

1959 års Ekeby-kommitté

Kommittén, som har till uppgift att undersöka möjligheterna att för framtiden bevara Ekeby by i Vänge socken, har haft följande sammansättning: landsantikvarie Nils Sundquist, ordförande, f. d. regeringsrådet Adolf Lundevall, förste arkivarie Manne Eriksson, direktör Göran Knutsson, professor Gerd Enequist, godsägare Nils Rosenlund och lantbrukare Uno Geidnert. Som sekreterare har fungerat amanuens Anna-Märta

Berg. Kommittén har haft flera sammanträden och bl. a. har diskuterats bildandet av en stiftelse med, förutom Upplands fornminnesförening, Uppsala läns hushållningssällskap, Stiftsnämnden, Föreningsnämnden i Stockholms och Uppsala län, Norra Hagunda kommun och Vänge hembygdsförening som stiftare. Nämnade institutioner har efter inbjudan, undertecknad av landshövding Olov Rylander, deltagit med särskilt utsedda representanter i ett sammanträde på Uppsala slott 4 april 1960, varvid uttalades en positiv inställning till stiftelsebildandet. Det förslag, som väckts inom kommittén att till Ekeby by sammanföra lantbruksredskap från 1800-talets slut och 1900-talets början, skulle kunna ge Ekeby by en uppgift och därmed möjliggöra erforderliga anslag till byns underhåll m. m. Inom kommittén har tillsatts ett arbetsutskott, bestående av herrar Rosenlund (ordf.), Knutsson (sekr.) och Lundevall samt som adjungerad direktör Gösta Callert, med uppgift att närmare precisera programmet för Ekeby bys bevarande och nya uppgift.

EXPEDITION, ARKIV M. M.

Föreningens expedition är förlagd till Upplandsmuseet, S:t Eriks torg 10. Bibliotek och arkiv ha under året väsentligt utökats dels genom gåvor, dels genom byten med andra fornminnesföreningar och hembygdsförbund. Till föreningens arkiv och bibliotek har gåvor överlämnats av konstnären Lindorm Möllerswärd, köpman Ivar Laurén, fröken Elisabeth Lind, S:t Eriks Lervarufabriker, fröken Elisabeth Cederberg, fru Hedvig Ekbom, fil. stud. B. O. Kälde och bildhuggare Samuel Lundgren, Uppsala, samt Ahlén & Holm AB och major Sten Sjöstedt, Stockholm.

I vissa fall har för föreningens verksamhet nödvändiga böcker inköpts. Föreningen vill lägga minnesgoda personer på hjärtat att skänka litteratur och bildmaterial, såsom fotografier, teckningar, gravyrer m. m. med motivval från landskapet Uppland, till föreningens bibliotek och arkiv.

EKONOMISK STÄLLNING

Föreningen gläder sig åt att även det gångna verksamhetsåret ur medlemsynpunkt varit tillfredsställande — antalet är något över 3 000 —

men vill rikta en uppmaning till alla medlemmar att bidra till utökandet av medlemsnumerären.

Föreningen vill slutligen till alla myndigheter, främst Uppsala stad, Uppsala läns landsting och Stockholms läns landsting, samt till föreningar och enskilda, som under förlidet arbetsår på olika sätt lämnat verksamheten sitt stöd, rikta ett varmt tack för visad välvilja och förståelse.

Uppsala 29 maj 1960.

OLOV RYLANDER

ORDF.

Nils Sundquist

SEKR.